

Laura Arrizabalaga Zarraonaindia

Ibarrangelu, Bizkaia (1929)

Aurkibidea

Biografia

Ibarrangeluko Merru auzoan jaioa. Aita zuen bertakoa; ama, berriz, Eako Natxitu auzoko Galdiz baserrikoa zuen. 7 anai-arreba izan ziren eta bi nagusienak Galdizen (Ean) jaio ziren; gainontzekoak Ibarrangelun, Merru auzoan. Auzoa berez Ibarrangelu izan arren, bizimodua Natxitun egiten zuten. 16 urterekin ume-zain joan zen, baserriko bizimodua ez zitzaion gustatzen eta. Eara ezkondu zen.

Zintak

IBG-011

- **Proiektua:** Eako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Gonzalez, Andere
- **Data:** 2015-03-17
- **Iraupena:** 66 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Bilbao Telletxea, Arantza

IBG-012

- **Proiektua:** Eako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Gonzalez, Andere
- **Data:** 2015-03-17
- **Iraupena:** 31 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Gerrian lotuta dirua, Ameriketatik etxera

- **Erref:** IBG-011/002
- **Iraupena:** 0:01:57. **Hasi:** 00:04:28. **Bukatu:** 00:06:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Diaspora » Euskaldunak diasporan » Diasporatik itzulera
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:

<p>Merrun jaio zenez, Ibarrangelukoa da. Neba-arreba zaharrenak Galdizen jaiotakoak direnez, Eakoak dira. Antzina mutilak Ameriketara bidaltzen ziren eta neskek hemen geratzen ziren. Aita ere joan zen eta gerrian lotuta ekarri zituen diruak; aitak kontatzen zuen lorik egin barik egin zuela bidaia, inork ez ziezaion dirua ostu. Amak dirua bidaltzeko eskatzen omen zion, arrebak hobeto hazteko.</p>

Transkripzioa

- Ta zu han Merruko baserrixen jaixo ziñen edo zu nun jaixo ziñen?
- Ez, ni jaixo Merrun ein naz. Ta enkanbio... Bueno, ni Merruen. Bai. Nire neba-arrebak bidxek Galdizen. Bai. Nagosidxek bidxek Galdizen. Oseake, horrek die ietarrak, lekuek, ze Galdiz le dan lez... Bai. Ni, en kanbio, Ibarrangelukue. Baia nik e, nire neba-arreba nagosi bidxek, Maria ta Gregorio, horrek galdiztarrak. Ta ni ya... Gero, zazpi izen gara gu ta bestiok danak Merrukuek. Bai, Merrukuek. Merru... goikue izen biherrien behekie. Ze gure aitte... nire aitte, izetex... nire aitte, izetex, Merrukue zan, baia antxiñe danak juten zien Amerikara edo dana dalakure. Neskek ya gelditzen zien etzien edo, ta ze eitten eutsen /eittentsen/? Gurasuek bota mutilek hara ta "Zuek bota dirue, nire horrek... ondo... hobetuau bizitzeko". Ta gure aitek esaten eban: "Nik ein dotez hainbeste ostera Amerikara...", baia ordun denporan, ordun denporan, klaro, lehen be bizi ta oin be bizi. Bueno, lehen be bizi gara ta oin be bai ta dana dala. Esaten da... Amerikatik etorri, barkuen, beran barkuen etorten zan ta eukitxen

ebazen gerrixen barruen diruk gordeta. Ordun ez euen korreorik ez ezebez ta, klaro, korreuen ez zatozen, horrek etorko zien “vete a saber” bodegatan edo zelan etortzen zien, ez dakit zelan etortzen zien. Ta esaten [dau] berak: “Dirue? Ekarri hamen ta ezin ein lorik gabaz! Ze lo eitten bagun /badogun/ igual ostu eingo doskuen dirue ta al bela. Ta amak esaten eban: “Zuk bota niri dirue, zure arrebak hobetotxuau bizitxiarren”. Ta gizonetzuek, ba, bueno, Amerikara, Amerikara.

2. Ahizpak anaiekin ezkondu

- **Erref:** IBG-011/003
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:06:25. **Bukatu:** 00:07:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Ama eta ahizpa bi anaiarekin ezkondu ziren. Semeak fraide joanda, alabarekin geratu zen Merruko familia batek saldu zieten baserria gurasoei.

3. Gramola zegoen tokira dantzara

- **Erref:** IBG-011/004
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 00:07:58. **Bukatu:** 00:09:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak

Laburpena:

Bizimodua Natxitun. Eskolara Narxitura. Erromeriara, gramola zegoen tokira: Natxitura, Earra edo Ibarrangelura. Bestela Bitor danbolinteroak atabala jotzen zuenean, gazteek dantzan. Natxituko tabernak arkupe bat zuen eta han elkartzen ziren. Prakarik ez zuten janzten neskek; kaltzetin txikitxoak soinean zituztela ibiltzen ziren.

4. Neguan josten ikastera eta udan umezain Earra ra

- **Erref:** IBG-011/005
- **Iraupena:** 0:01:18. **Hasi:** 00:09:01. **Bukatu:** 00:10:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Lanbideak » Neskameak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:

Hamasei urterekin atera zen Merrutik; aspertu egiten zen ez zitzaiolako baserria gustatzen. Neguan josten ikastera joaten zen eta udan Telleria familiako umeak zaintzera.

5. Ez zuen gustuko baserriko bizimodua

- **Erref:** IBG-011/006
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:10:19. **Bukatu:** 00:11:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Amarekin patatak jorratzera joatea gustatzen zitzaion, eta baserriko lanak egiten ere ikasi zuen, gortakoak ere bai; baina ez zuen gustuko baserriko bizimodua. Ahizpak ere ez.

6. Elantxobera esnea saltzera

- **Erref:** IBG-011/007
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:11:25. **Bukatu:** 00:12:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak

Laburpena:

Ama esnea saltzera Elantxobera joaten zen. Merrutik, hiru baserriakoak joaten ziren txandaka; hiruren artean astoa bete eta egunean bat jaisten zen. Laurari gustatzen zitzaion esnea banatzea etxerik etxe, eta hasi zen horretan, amaren orde.

7. Kantina besapean hartuta, etxeetara esnea saltzera

- **Erref:** IBG-011/008
- **Iraupena:** 0:02:44. **Hasi:** 00:12:40. **Bukatu:** 00:15:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak
- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Negu bat Bibon egin zuen, Telleria familian neskame. Astoan hiru kantiplora edo kantina sartzen ziren esnea eramateko. Elantxoben, astotik kantina atera, besapean jarri eta etxeetara igotzen ziren esnea banatzera. Hiruretako bati semea gaixo etorri zitzaion gerratik eta bera ere kutsatu egin zuen; orduan utzi egin zion esnea banatzeari. Inguruko baserri askotatik joaten ziren esnea saltzera herrira.

8. Kaleko iturrian beteta esne-kantina

- **Erref:** IBG-011/009
- **Iraupena:** 0:03:14. **Hasi:** 00:15:24. **Bukatu:** 00:18:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak
- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak

Laburpena:

Bilbon ere bazeuden esnedunak. Lanean egon zen etxeko esneduna trenean heltzen zen Bilbora, Laudiotik edo. Baina etxean konturatu ziren urtsu etortzen zela esnea; konprobatu zuten ura zuela, jagon zuten leihotik eta ikusi zuten auzoko iturrian gehitzen ziola ura.

9. Tarteran eguneko bazkaria

- **Erref:** IBG-011/010
- **Iraupena:** 0:00:52. **Hasi:** 00:18:38. **Bukatu:** 00:19:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:

Esneak Elantxoben banatu ondoren, Eara joaten zen jostera. Tarteran eramaten zuen bazkaria eta kafesnea. Jostunaren etxean berotzen zuen etxetik eramandakoa, eta iluntzean baserrira itzultzen zen. Dena oinez.

10. Sasitzara erori zen, ezkutatu nahian

- **Erref:** IBG-011/011
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 00:19:30. **Bukatu:** 00:21:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Behin beldurra ere pasatu zuten etxera bidean gauez. Autoekin kontuz ibiltzeko esaten zieten; Sacamantecas edo izan zitekeela eta. Autoa ikusiz gero, ezkutatu egiten ziren. Behin zuhaitz baten atzean ezkutatu nahian, sasitzara erori zen Laura, eta min hartuta itzuli zen etxera. Laurak dio ezeri ez ziotela beldurrik garai hartan; autoei baino ez.

11. Bermeoraino bizikletan

- **Erref:** IBG-011/012
- **Iraupena:** 0:00:38. **Hasi:** 00:21:12. **Bukatu:** 00:21:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

Oraingo umeak baino ausartagoak ziren Lauraren garaiko umeak. Bizikletak

pasaiarian pasa errekarren beste aldera eta Bermeoraino joaten ziren bizikletan.

12. Mundakako aldatsa igo ezinik bizikletan

- **Erref:** IBG-011/013
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:21:50. **Bukatu:** 00:22:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Bizikletak eta motorrak

Laburpena:

Nesken bizikletak astunak ziren, mutilenen aldean. Behin, Mundakako aldapa igo ezinik zebiltzala, mutilek atzetik gonak altxa eta ipurdian jo zituzten.

13. Etxetik eskolarako bidea egunean lau aldiz oinez

- **Erref:** IBG-011/014
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:22:46. **Bukatu:** 00:24:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Ibarrangeluko eskolara oinez joaten ziren: hamar minutu mendiko bideetan. Zortzi eta erdietan sartzen ziren eta hamaika eta erdietan elizara, dotrinara. Etxera itzuli, bazkaldu eta berriz eskolara. Mizkina zenez, sarritan ezer gutxi jaten zuen mahaian. Bideko fruta arboletako sagarrak edo gereziak jaten zituzten.

14. Eskolak kenduta, lezio partikularretara

- **Erref:** IBG-011/015
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:24:05. **Bukatu:** 00:25:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:

Gerra garaian eskolak itxi zituzten eta partikularrera joaten ziren Zuloaga anaien etxera, Ibarrangelura. Txandaka, egun batean bai eta bestean ez, etxeko txikiak zaintzeko.

15. Ume asko ziren Merrun

- **Erref:** IBG-011/016
- **Iraupena:** 0:01:46. **Hasi:** 00:25:24. **Bukatu:** 00:27:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Orain ez da bizi inor Merrun, baina orduan ume asko ziren. Berrogei lagun elkartzan ziren. Mutilek gurdi antzekoak egiten zituzten, errailak egin eta gora eta behera jolasten zuten haiekin.

16. Arteen sustraietan olgetan

- **Erref:** IBG-011/017
- **Iraupena:** 0:03:15. **Hasi:** 00:27:10. **Bukatu:** 00:30:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Arteria (artadi) handia dago Merrun; arteen sustraietan jolasten zuten neskek nesketara. Ez zuten jostailurik. Etxean apurtzen ziren ontzien zatiekin jolasten zuten. Trapuzko panpinak zituzten. Gertakari handia izan zen ahizpari erregeek ekarritako portzelanazko panpina, baina erori eta apurtu. Sokan, "arreburo" edo "esconderites" ezkutaketan jolasten zuten.

17. Astean behin lixiba

- **Erref:** IBG-011/018
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:30:25. **Bukatu:** 00:32:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Euren etxean patin handi bat egin zuen aita eta handik ateratzen zuten ura. Arropak deslabateko (garbitzeko) presa bat zuten eginda eta harriak inguruan. Arropa astoan edo buruan eramaten zuten, hantxe deslabatu eta eskegi egiten zen. "Lixibie" esaten zitzaion. Oheko izarak eta, ziren astean behin garbitzen zirenak. Lixibarik ez zegoenez, sutako hautsa ur irakinetara botata erabiltzen zen arropa zuritzeko.

18. Baldeen txirrindola jostailu

- **Erref:** IBG-011/020
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:32:57. **Bukatu:** 00:34:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Astean behin egiten zen "txabonadurie" (arroparen garbiketa). Arropak

eramateko erabiltzen ziren baldeek errail biribil bat zuten (txirringola) eta hori erabiltzen zuten mutilek jolaserako.

19. Soloak ematen zuena jaten zen

- **Erref:** IBG-011/021
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:34:20. **Bukatu:** 00:35:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Garia eta artoa ereiten ziren. Bertoko patata gutxi egon zen. Gerra ostean patata beltza ekarri zieten, alemaniarra edo. Tomatea eta piperra egoten ziren, baina tomate gordinik ez zen jaten, egindakoa bai. Ogia eta artoa ez zen falta, baina errotara joan behar izaten zen. Ibarrangelun, bi errota zeuden artoa ehotzeko, eta gariarentzako bat.

20. Gari-jotzea baserriz baserri

- **Erref:** IBG-011/023
- **Iraupena:** 0:02:32. **Hasi:** 00:36:00. **Bukatu:** 00:38:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

Gari-jotzea. Ekain-uztail inguruan garia ebakitzen zen eta mont(x)oietan lotzen zen. Sorta horiek metan pilatzen ziren, behetik gora; eta negua gogorra izanez gero, estali egiten zen meta zakuren batekin. Aita baserriz baserri joaten zen garia jotzera. Makina bakarra zela uste du Laurak. Motortxo bat aurreko aldean eta garantzeko zilindro antzeko bat atzean. Zilindro barruan sartu garia eta alea lurrean jarritako toldo baten gainera erortzen zen. Beste makina batek galbahe lana egiten zuen.

21. Eguerdian indabak egunero

- **Erref:** IBG-011/025
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 00:39:50. **Bukatu:** 00:40:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Negu gogorretan gariaren lastoa behar zen animaliei emateko. Etxean, indabak egoten ziren bazkaltzeko eta porru-patatak, baratxuri-zopa eta halakoak jaten ziren afaritan. Euren etxean sartenekoa (zartaginekoa) afaritan.

22. Egur mehekin berotzen zen labea

- **Erref:** IBG-011/026
- **Iraupena:** 0:00:28. **Hasi:** 00:40:47. **Bukatu:** 00:41:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak
- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

Etxe guztietan egoten zen labea. Hura berotzeko egur mehe-meheak erabiltzen ziren. Makila baten muturrean belarrak jarri eta hura pasatzen zen labe barrua garbitzeko.

23. Ondo zapaldu behar zen irina kaxa barruan

- **Erref:** IBG-011/028
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:42:00. **Bukatu:** 00:43:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Irina ka(i)xetan gordetzen zen eta artesan egiten zen ogia. Goizean behiekin errotara eramaten zen garia edo artoa, eta gauean eramaten ziren irin-zakuak baserrira. Kaxaren hondoan gatz apur bat jartzen zen eta gainean irina ondo zapalduta.

24. Egunez ogia eta gauetan taloa edo morokila

- **Erref:** IBG-011/029
- **Iraupena:** 0:00:53. **Hasi:** 00:43:00. **Bukatu:** 00:43:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artoa
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Egunez ogia jaten zen, baina gauean taloa. Taloa eta esnea zen afaria; edo patata frijituak eta txorizoa arto barruan edo talo barruan sartuta. Beste batzuetan, morokila jaten zen: arto-irina urarekin eta gatzarekin eginda, galdarako beheko aldea erre arte.

25. Morokilaren hondoa erre arte sutan

- **Erref:** IBG-011/031
- **Iraupena:** 0:00:39. **Hasi:** 00:44:14. **Bukatu:** 00:44:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Baserria » Baserriko lanak » Artoa

Laburpena:

Azpia erre arte egon behar zen irakiten morokila. Ogia geroagoko kontua da. Bizimodua asko aldatu da.

26. Kaminorik zapaldu barik errotara

- **Erref:** IBG-011/033
- **Iraupena:** 0:00:49. **Hasi:** 00:45:11. **Bukatu:** 00:46:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Kontrabandoa
- Baserria » Baserriko lanak » Errota
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Omako irina Ibarrangelukoa baino hobea zen, finagoa. Errazionamendu garaian ezin zen nahi beste erosi eta kaminotik joan beharrean mendirik mendi joaten ziren.

27. Gerra ostean txerria ezkutuan hazi, hil eta gorde

- **Erref:** IBG-011/034
- **Iraupena:** 0:02:24. **Hasi:** 00:46:00. **Bukatu:** 00:48:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Ez zen okelarik saltzen. Deklaratu egin behar zen zenbat ganadu zegoen baserrian, baina ez zen dena aitortzen. Ezkutukoa gauez hil eta gatzun-askan ezkututzen zen. Ohe azpiko oholak altxa eta hantxe izaten zuen aitak janaren gordelekua. Baserrian ez zuten goserik pasa gerra ostean.</p>

Transkripzioa

Pentsa zelan izeten zan, ez, ez eben itxiten ez behidxe, txahalak etzien okin... Okelarik ez zan salduten, ez zan inon [...] ez zan egon, ez okelarik, ez txarririk, ez ezebe ez zan egon. Ta baserridxetan gu ondo egon garizen, ze... aunke kontrolata zauzen zemat behi dekozun; kontrola eitten eutsuen /eitxentsuen/ aiuntamientuek. Etorten zien lantzien-lantzien errebisaten, ta kontrola eitten eutsuen /eitxentsuen/ zemat dekozun. Gero zemat txahal dekozun deklarara ein bizu, baie sarriten ez zan deklaraten, ta gabaz hil txahala, ta holanik gatzun-askan gorde, ta etzien gordeta. Ostantzien ezin dogun erosi. Iñun ez dan saltzen geuzie. Ta oin kontrabandua tabakuna dan lez, edo apio, edo dana dalakue, ordun ogidxe izeten zan. Ogidxe edo, artue edo, ez auen ta. Ta okelarik bez, ez txarri gauzarik bez. Ze guk baserridxen ez dogun /eztogun/ okin bildurrik horrexegaittik. Txarridxe bazan be, bi okin ta bat deklarau; ta bigarrena gabaz hil, ta gatzun-askan sartun, ta gatzun-askan be pentsa zelan sartuten doguzen /sartutenguzen/

guk. Nik... Gure etzien, patatak ta garidxe be gure aittek okitxen ebazen... Baserri etzien, ba, ohola dana, ta ezkatza be ohola zan, baia garbidzek giñen e, ze lejia ta, lejiarik ez zauen bihar. Zegaz garbittuten dogun / garbittutengun/ ba? Zepilluaz ta behinpiñon garbi-garbi eitten dozun / eittenzun/. Ta egoten zien ganera, lehengo oholak zien zabalak eta gaztaiñazkuk, fuerte-fuertiek, ta gure aittek esan eban /esaban/ "Ez ba, niri ez doste /eztoste/ gehidxau eingo". Altza eban, ohien azpidxen, altza eban oholak, ta hantxe barruen sartu ebazen, ta gero ohola ipini ganetik ta ez zakidxen inork be han barruen zer dauen. Baie, klaro, zazpi neba-arreba edo zazpi hori ta gero bederatz lagun, ta jan ein biher zan /bizan/ zeozer, jan ein biher zan /bizan/, ta holantxik. Ta gero gabaz jutun zan igual Omara edo dana dalakure, ekarteko, ekarteko jatekue. Ta kontuixu, jente, errez zauen atrapatun, baie kontuixu ez dakit /eztait/ nik ba, bueno mendirik mendi izeten zan lez... Ta holantxik urtitan, urtitan. Gero dan-dana naturaldu ein zan, baia, baia... Ta kalien bizi zanak txarto, baie gu baserridxetan gero ondo, ondo.

28. II. Mundu Gerrako itsasontziak bonbardatzen ikusten zuen Elantxobetik

- **Erref:** IBG-011/035
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 00:48:24. **Bukatu:** 00:50:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » II. Mundu Gerra (1939-1945)
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gernika bonbardatu zuten hegazkinak gain-gainetik pasa zitzairen amari eta berari patata jorratzen ari zirela. Hurrengo egunean sutan ikusi zuten Gernika. Baina gerra ostean, Elantxobetik ikusten zituen Frantziako gerrako hegazkinak gerrako itsasontziak bonbardatzen, eta horiek erantzuten; hondoratzen ere ikusi zuen eta oso triste jartzen zuen horrek.

29. Behiak basoan ezkutatuta gerra garaian

- **Erref:** IBG-011/036
- **Iraupena:** 0:04:06. **Hasi:** 00:50:25. **Bukatu:** 00:54:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Aia behiekin joan zen Gernikara, Natxituko familia baten altzariak edo, etxera ekartzera. Bidean aurkitu zituen nazionalak, eta pasatzen utzi zioten, baina beste baserritar bati ez. Orduan behi guztiak kortatik atera eta basoan ezkutatu zituen. Aita ez zen alde batekoa ez bestekoa izan, eta seme-alabak ere ez ziren inolako ekitaldi politikotara joaten.

30. Zumaiarrak alboko etxean gerra garaian

- **Erref:** IBG-011/037
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:54:31. **Bukatu:** 00:55:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:

Gipuzkoatik ihes egindako zumaiar batzuk egon ziren ezkutatuta euren alboko etxean. Baina ez daki nork ekarritakoak ziren edo nola heldu ziren. Geroago ere ama joaten zen Zumaiara; beraz, jarraitu zuen harremana izaten, baina seme-alabek ez.

31. Ezin buruz ikasi erdarazko lezioak

- **Erref:** IBG-011/038
- **Iraupena:** 0:02:52. **Hasi:** 00:55:56. **Bukatu:** 00:58:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Aitaren andereñoa izandakoa izan zuten irakasle lehenengo urteetan; euskalduna zen. Baina gerra ostean erdalduna jarri zieten eta komeriak izan zituen buruz ikasi beharreko lezioekin. Orduan bere burua ez zuen ikasteko gai ikusten eta ez zuen jarraitu Natxituko eskolan hamabost urtera arte ikasten. Dotrina ere lehenengo euskaraz, eta gero dena erdaraz.

32. Gernika sutan zegoela eurak aristian ezkutatuta egon ziren

- **Erref:** IBG-011/039
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 00:58:48. **Bukatu:** 01:00:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Bilketa linguistikoa » Toponimia
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gerra garaiko oroitzapen handirik ez du: hegazkinak gaineratik pasatzen, Bigarren Mundu Gerrako itsasontzien bonbardaketak eta aitaren pasadizoa. Gernika erretzen zegoela, artadian ezkutatuta egon ziren eta Ikusi zuten lbarrangelun bonba erortzen eta Armendu mendian hainbeste botatzen, baina ez ziren lehertu. Nazionalak sartu zirenean, frontea izan zuten hurbilean eta ogi zuria eman zietenez pozik.

33. Etxekoa baino gusturago kanpoko ogia

- **Erref:** IBG-011/040
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 01:00:55. **Bukatu:** 01:02:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Baserría » Baserriko lanak » Garia
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Nazionalak sartu zirenean, frontea izan zuten hurbilean, Arbolizen, eta alemanek ogi zuria eman zieten, pozik. Errazionamenduko ogia ezberdina zenez, etxekoa baino nahiago zuten.

34. Indabak zirelakoan, ez zuen txokolatea probatu

- **Erref:** IBG-011/041
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 01:02:54. **Bukatu:** 01:04:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Sakramentuak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Ibarrangelun zegoen gozogilea. Jaunartze egunean hango kanutilloak ikusi zituen, txokolatea gainean zutela, eta aitak indabak zirela esan, eta orduan ere jan ez. Ez zekiten zer zen txokolatea. Etxean azukrea egoten zen eta amak frutekin dultzea egiten zuen.

35. Esnearen kipurra amaren dultzea baino nahiago

- **Erref:** IBG-011/042
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 01:04:19. **Bukatu:** 01:06:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Errazionamenduan dena zen liburuarekin. Ibarrangeluko denda batera joaten ziren eta liburutik kentzen zizkieten kupoiak. Geroagoko kontua da ogia txokolatearekin jatea. Eurek etxeko dultzea eta ogia zuten, baina nahiago zuten galdarako esne egosiaren kipurra (esne-gaina).

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-04-07

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com